

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

5. De conscientia scrupulosa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

QVÆSTIO IV.

De conscientia dubia.

14 **H**uiusmodi conscientiam quantum ad propo-
tum habet is, qui non habet ullam rationem,
nec probabilem quidem de qua appareat actio facienda
esse bona, aut mala.

CONCLUSIO I.

*Dubius de boni-
tate aut
malicia
actionis
debet
examina-
re rem.*

Quando habetur huiusmodi conscientia de actione ali-
qua, debet adhiberi diligentia ad cognoscendum qualiter
se res habeat, siue examinando rem bene per se, siue consu-
lendo alios viros doctos ac bonos: Probatum quia hæc obli-
gatio apparet ex terminis.

CONCLUSIO II.

*Si non
potest
absque
incômo-
do non
debet.*

Si facta debita diligentia maneat adhuc dubium, &
possit omittere partem minus tutam, absque ullo con-
siderabili detrimento, debet sequi partem magis tutam. At
si non possit eam sequi absque tali incommodo, hoc est si
ne eo quod prius se voluptate, aut utilitate alias licita,
& multum desiderabili, cuius carentia esset molesta, aut
difficilis, potest sequi partem minus tutam, hoc est po-
test facere actionem illam de cuius malicia sic dubitatur,
quidquid dicat communior opinio quæ oppositum tenere vi-
detur.

Probatum primam partem quia apparet talis obligatio ex
ipsis terminis.

Probatum secundam partem quia tum non proponitur suffi-
cienter lex qua prohiberetur actio illa: ergo non potest
obligare ad omittendam actionem.

Probatum secundum quia quando quis habet occasionem
minorem existimandi quod actio sit bona quam mala, ut
cum id est minus probabile, potest actionem elicere, se-
cundum communem sententiam per obaram questionem
præcedenti: ergo multo magis potest eam elicere, quando
habet æqualem occasionem existimandi quod sit bona, ac
quod sit mala: sed in dubio de quo agimus habet æqua-
lem, cum æque appareat utrumque ut supponitur.

CONCLUSIO III.

*Dubius
de mali-
cia utrius-
que par-
tis potest
esse vo-
luerit fa-
cere.*

Si dubium huiusmodi sit de malicia actionis & etiam
omissionis, ut si dubitaret an malum esset retinere duo be-
necessitas, & etiam dubitaret an malum esset ea non retinere, po-
test quicumque voluerit partem licite amplecti.

Primo quia si dubitaret tantum de malitia retentionis
adhuc posset retinere quamvis altera pars esset tutior: ergo
multo magis potest ea retinere, quando dubitatur de
æquali malicia oppositæ partis, quia tunc non est tutior
ipsi. Secundo quia cum sciat alterutram partem esse tu-
tam à parte rei, nec sciat quænam sit, nulla est ratio cur
electio non esset in arbitrio suo. Tercio quia non propo-
nitur sufficienter malicia partis vllius: ergo non obligat
vlla ex illis, & consequenter potest facere quod volue-
rit. Hinc patet quando quis habet huiusmodi dubium in-
culpabile siue iuris, ut vocant, hoc est cum dubitat an sit
ius aliquod prohibens actionem, siue facti, hoc est cum
dubitatur an commiserit factum, quod constat esse iure
prohibitum, posse ipsum amplecti partem minus tutam
quando esset ipsi graue aut inconueniens eam omittere, si
enim potest eligere partem minus tutam in dubio. Huius-
modi de malicia actionis, cur non posset id facere in
simili dubio iuris aut facti? Sed circa hæc omnia plura
fufius tractata in prædicto meo Commentario videri pos-
sunt.

Aduerto autem in ordine ad praxim valde difficile
esse quod occurrat vnquam casus vtriusque præmissæ
conclusionis, quia facti diligentia valde facile est repe-
rire rationem aliquam probabilem pro alterutra parte,
vnde resolutio magis speculatiua apparet quam pra-
ctica.

QVÆSTIO V.

De conscientia scrupulosa.

15 **P**er conscientiam scrupulosam intelligitur cognitio
quam habet quis de actione facienda, coniuncta
cum timore orti ex eo, quod apprehendatur probabi-
litas aut possibilitas malicie coniunctæ cum tali actio-
ne.

CONCLUSIO I.

Quando habetur regula sufficiens ad operandum qua-
lis est cognitio certa aut probabilis, aut dubium de de-
malicia actionis iuxta dicta præcedentibus questionibus, bet gene-
non obstante quocumque timore aut anxietate de malicia, qui
actionis potest quis operari. Hæc est communissima, & pro-
batur, quia actio erit recta quocumque erit conformis apulo-
regulæ rectæ rationis, sed actio de qua agitur et sic con-
formis non obstante timore: ergo potest elici.

Confirmatur quia timor ille se tenet ex parte volunta-
tis; ergo non potest inducere obligationem non ope-
randi.

CONCLUSIO II.

Quamuis posset quis conformare se conscientie scrupulosa
amplectendo partem magis tutam, de qua non timetur, ali-
quando tamen potest obligari ad eam non amplectendam, ut
sic superet tandem scrupulos, & si non obligetur, certe ia-
lius faciet. Hæc est etiam communis, & patet prima pars,
quia non semper obligat scrupulus ad eum deponendum
aut superandum, ergo potest quis tum ei se conformare.

Probatum secundam partem quia qui assuescunt conformare
se scrupulis, ad eas mentis angustias quandoque perue-
niunt, ut sint in infelicitissimo statu, & in maximo pericu-
lo cadendi in culpas mortales, à quo immunes essent, si
superarent scrupulos aut iis resisterent: sed hoc ipsum est
motiuum sufficiens ad inducendam obligationem, aut sal-
tem ad hoc, ut apparere debeat melius esse iis resistere:
ergo.

DISPUTATIO VII.

DE LEGIBVS.

Vandoquidē morales actus, ut boni sint
legibus conformari debeant, & si iis ad-
uicentur, eo ipso mali sint necesse est,
pro vltimo huius Tractatus complemen-
to, hanc disputationem subiicere placuit
in qua non omnia quidem, sed præcipua & vniuersalia
& omnium captui magis proportionata praxique deser-
uiencia breuiter explicare conabor.

QVÆSTIO I.

De Lege ut sic & eius diuisione.

Quoniam ex dicendis constabit legem naturalem non
consistere in vllō actu intellectus aut voluntatis, si-
ue humanæ siue diuinæ, certum debet esse quod lex ut sic
non possit in vllō tali actu collocari: nam alias qualibet
lex in eo constitui deberet, quia in qualibet reperitur ra-
tio legis ut sic. Et hanc ipsam ob causam lex ut sic, nequit
esse actus vllus superioris, quia ut dicemus lex naturalis
non est talis actus, nec necessario requirit ipsum.

CONCLUSIO I.

Non sufficienter explicatur lex ut sic dicendo, quod sit illud
quod obligat ad actionem aliquam faciendam aut omittendam.
Probatum, quia promissio & iuramentum de actione ali-
qua facienda aut omittenda, quamvis alias non teneretur
quis, obligat iurantem & promittentem ad eam faciendam,
& tamen nemo dixerit iuramentum aut promissionem
esse legem: ergo non bene sic explicatur lex ut sic.

H h z